

Шароватова О.П.
кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет цивільного захисту України

СФЕРА БЕЗПЕКОЗНАВСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Сьогодні ядром комплексної системи виконання соціального замовлення на формування особистості, здатної дати відповідь викликам ХХІ століття і забезпечити сталий розвиток держави в умовах сформованого суспільства ризику, має стати освіта в галузі безпекознавства. Це можливо за умов надання пріоритету у змісті сучасної освіти фундаментальним світоглядним аспектам, розкриття цілісного розуміння явищ і процесів, що відбуваються у світі, й орієнтації на підвищення якості освіти молодого покоління з питань безпеки.

Як наукова категорія, безпека розглядається в кількох аспектах: як відсутність небезпеки; як властивість соціальної системи; як специфічний вид діяльності; як стан захищеності. З позицій логіко-детермінантних підходів, безпека - це такі умови, в яких перебуває складна система, коли дія зовнішніх факторів і внутрішніх чинників не призводить до процесів, що вважаються негативними по відношенню до даної складної системи у відповідності до наявних, на даному етапі, потреб, знань та уявлень [1].

Наука про безпеку та галузь знань, яка інтегрує прикладні аспекти політичних, соціальних, воєнних, економічних, технічних, гуманітарних та інших наук і орієнтована на дослідження сутності, змісту, методів, форм, органів, сил та засобів забезпечення безпеки об'єкта за умови впливу чинників внутрішнього та зовнішнього характеру, визначені фахівцями як безпекознавство [2].

Усвідомлення нинішнього стану безпеки кожної людини (за обсягом і змістом вона охоплює весь комплекс людських відносин в соціальній і виробничій сферах, саму сутність людського життя, рівень

національного розвитку і безпосередньо впливає на показник благополуччя населення) призводить сучасне суспільство до актуальності масштабного завдання щодо перегляду існуючого ставлення до питань безпеки шляхом формування нової масової культури - культури безпеки, коли кожен громадянин свідомо обирає певну позицію, набуває необхідні знання та навички у сфері забезпечення безпеки.

Оскільки безпека людини поняття складне і багатофакторне, дана проблематика, як окремий напрям досліджень, вже кілька десятиріч турбує наукове і освітнє співтовариство. І факт приналежності системі освіти провідної ролі у справі забезпечення національної безпеки і безпечної життєдіяльності громадян видається безперечним. При цьому особливості вітчизняної системи освіти у сфері безпекознавства, характеризуються досить суперечливо, маючи на шляху свого становлення то суттєві позитивні, то досить безперспективні періоди [3].

Специфічною особливістю безпекознавства є те, що феномен безпеки, його проблематика охоплює багато галузей людського знання (політику, економіку, соціологію, філософію, психологію, екологію та багато інших) і є результатом їх взаємодії, цілісного взаємозв'язку. Тому видається неможливим вивчення даної сфери методами лише окремих наук, тут потрібна принципово нова методологія досліджень, своєрідний синтез методологій багатьох наук.

Важливе значення у даному контексті мають певні закономірності освіти, серед яких об'єктивна взаємозумовленість розвитку теорії і практики в галузях безпеки та потреб сучасного суспільства; взаємозв'язок психологічної, соціальної, культурологічної та професійної сутності особистості та її безпечної життєдіяльності; єдність інтегративної цілісності та комплексності освіти у сфері безпекознавства [4].

У процесі підготовки фахівців сфери безпеки відбувається взаємообумовлений розвиток особистості, її соціалізація. Тому серед

основних завдань освіти з безпекознавства визнаються: формування культури людини щодо безпеки, її відповідних моральних позицій, поглядів, поведінки, а також забезпечення певного стану індивідуальної захищеності людини шляхом формування і розвитку відповідних якостей особистості, необхідних знань і умінь.

Вивчаючи дисципліни, орієнтовані на забезпечення різного роду безпеки (державної, воєнної, технологічної, екологічної, гуманітарної, інформаційної, продовольчої, енергетичної, особистої, побутової та ін.), майбутні фахівці повинні оволодіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій у відповідних напрямках підготовки для вирішення завдань, пов'язаних із забезпеченням безпеки персоналу об'єктів економіки при небезпечних ситуаціях, а також мати певний рівень сформованості відповідальності за особисту та колективну безпеку [3].

Відтак, основними тенденціями у вітчизняній освіті з питань безпеки повинні стати: розширення тематики навчальних дисциплін, безпосередньо спрямованих на певні теми безпеки; посилення інтеграційних процесів з гуманітарними та іншими дисциплінами і напрямками; відновлення ряду дисциплін (або окремих тем) з безпеки людини на всіх рівнях освіти, починаючи з початкової школи; перехід від епізодичного до систематичного вивчення відповідної тематики протягом усього терміну навчання у навчальних закладах; істотне збільшення фахівців освіти, які залучаються до роботи над змістом, методами навчання з безпеки людини, які обов'язково мають досвід роботи над проблемою; збільшення кількості структур, що безпосередньо забезпечують навчання з безпеки людства; розширення кількості напрямів професійної підготовки за окремими складовими безпекознавства; продовження роботи по стандартизації навчання у напрямі безпечного життя і діяльності людини, введення відповідних дисциплін в освітньо-професійні програми усіх рівнів і напрямів освіти як нормативних;

збільшення чисельності центральних органів виконавчої влади України, які повинні організувати і брати участь у роботі з навчання певних верств населення з питань безпеки.

Якщо навчання з безпеки організувати на всіх без винятку рівнях освіти, очікуваними результатами цього стане: підвищення культурного рівня населення, охопленого системою освіти, що має проявитися у поліпшенні здоров'я людей і зменшенні кількості випадків його втрати; збільшенні кількості професій і чисельності фахівців, що працюють у державних органах захисту населення, що обов'язково призведе до удосконалення цієї системи [3].

Необхідно наголосити, що в нинішньому суспільстві – суспільстві ризику - роль і відповідальність системи освіти за підготовку молодого покоління у сфері безпекознавства дедалі збільшується. І в умовах сучасної вітчизняної системи освіти, яка відчуває серйозні концептуальні перетворення, характер викладання блоку дисциплін про безпеку повинен істотно змінитись шляхом збільшення кількості аудиторних занять та питомої ваги самостійної роботи слухачів, якій в загальному обсязі навчальних дисциплін відводиться значне місце.

Список використаних джерел

1. Заплатинський В.М. Логіко-детермінантні підходи до розуміння поняття «Безпека» / В.М. Заплатинський // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини / [редкол.: П. С. Атаманчук (відп. ред.) та ін.]. - Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. Івана Огієнка, 2012. – Вип. 5. - С. 90-98.
2. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навчальний посібник / В.А. Ліпкан. - 2003. - С. 208.
3. Шароватова Е.П. Проблемные вопросы украинского общества в генезисе образования по вопросам безопасности / Е.П. Шароватова // Перспективы развития высшей школы : материалы X Международной науч.-метод. конф. / редкол.: В. К. Пестис [и др.]. – Гродно : ГГАУ, 2017. – С. 209-214.
4. Абрамова С.В. Методологічні основи підготовки фахівця освіти в галузі безпеки життєдіяльності / Абрамова С.В., Бояров Е.Я. // Сучасні проблеми науки та освіти. - 2011. - № 6.